

AMY NEFF

**DE DAGEN
DAT IK
JE
LIEFHAD**

Vertaling Angela Knotter

HarperCollins

Voor het papieren boek is papier gebruikt dat onafhankelijk is gecertificeerd door FSC® om verantwoord bosbeheer te waarborgen.

Kijk voor meer informatie op www.harpercollins.co.uk/green.

HarperCollins is een imprint van Uitgeverij HarperCollins Holland, Amsterdam.

Copyright © 2024 Amy Neff

Oorspronkelijke titel: *The Days I Loved You Most*

Copyright Nederlandse vertaling: © 2024 HarperCollins Holland

Vertaling: Angela Knotter

Omslagontwerp: Magen McCullum

Artdirectors: Erin Craig en Sean Kapitaïn

Omslagbewerking: Pinta Grafische Producties

Omslagbeeld: © Clair Bremner

Foto auteur: © Sylvie Rosokoff

Zetwerk: Mat-Zet B.V., Huizen

Druk: ScandBook UAB, Lithuania, met gebruik van 100% groene stroom

ISBN 978 94 027 1523 1

ISBN 978 94 027 7177 0 (e-book)

NUR 302

Eerste druk juli 2024

Elk ongeoorloofd gebruik van deze publicatie om generatieve kunstmatige-intelligentietechnologieën (AI-technologieën) te trainen is uitdrukkelijk verboden. De exclusieve rechten van de auteur en uitgever worden hierbij niet beperkt.

Originele uitgave verschenen bij Park Row, een imprint van HarperCollinsPublishers, New York.

HarperCollins Holland is een divisie van Harlequin Enterprises ULC.

® en ™ zijn handelsmerken die eigendom zijn van en gebruikt worden door de eigenaar van het handelsmerk en/of de licentienemer. Handelsmerken met ® zijn geregistreerd bij het United States Patent & Trademark Office en/of in andere landen.

www.harpercollins.nl

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Het e-book is beveiligd met zichtbare en onzichtbare watermerken en mag niet worden gekopieerd en/of verspreid.

Alle in dit verhaal voorkomende personen zijn ontleend aan de fantasie van de schrijver. Elke gelijkenis met bestaande personen berust op toeval.

Een

Evelyn

Juni 2001

De woorden van Joseph blijven dreigend in de lucht hangen. Ik pak zijn hand met het geruststellende eeltpatroon en zie onder zijn nagels nog de sporen van het planten van de bloembollen vanmiddag. Mijn vingers trillen in zijn greep. Tussen onze handpalmen voel ik zweet opkomen.

Onze kinderen zitten tegenover ons op de doorgezakte bank. Ze zwijgen. De twee dichtstbijzijnde lampen verspreiden een gelig schijnsel. Joseph heeft ze aangeklikt toen het donker begon te worden in de kamer; niemand wilde het gesprek onderbreken door op te staan om het grote licht aan te doen. De ivoren toetsen van de twee piano's in de studeerkamer glanzen in het maanlicht. Door de openstaande ramen drijft de avond binnen, die terwijl we zaten te praten is gevallen, en de lucht voelt benauwd en zwaar aan, uitzonderlijk warm voor het einde van het voorjaar in Connecticut. Het enige geluid komt van de zoemende fan aan het plafond en de rollende golven van Bernard Beach verderop.

Toen de kinderen nog jong waren en ons huis nog de Oyster Shell Inn was, ging de salontafel regelmatig schuif onder half afgemaakte legpuzzels van de zoveelste vuurtoren uit New England. Nu staan er borrelhapjes op: zachte stukken kaas die beginnen te glimmen, met daarnaast nog wat kaalgeplukte tak-

jes van een druiventros en een paar eenzame crackers. Joseph had gezegd dat ik niet te veel moeite moest doen, maar Thomas zou helemaal uit Manhattan komen en we hadden hem sinds kerst niet meer gezien. Dit zeldzame bezoek van onze zoon was een mooi excuus om naar de nieuwe wijn- en kaaswinkel in het centrum te wandelen tegenover Vic's Grinders, de winkel die er al zat toen de kleinkinderen nog kleiner waren en regelmatig door Joseph met wat geld op pad werden gestuurd om in vetvrij papier verpakte boterhammen te halen voor de lunch op het strand. Joseph had geprobeerd het uit mijn hoofd te praten, maar ik kan de weg nog vinden, al beweeg ik me dan wat langzamer. Als ik me op mijn missie concentreer, gaat mijn brein niet met me op de loop.

Niemand zegt iets. Iedereen wacht tot Joseph verdergaat na zijn onheilspellende inleiding en de reden voor deze bijeenkomst onthult. *We hebben iets belangrijks met jullie drie te bespreken...*

Violet, de jongste van ons gezin maar inmiddels een volwassen vrouw met een man en vier kinderen, zit tussen haar broer en zus op de versleten bank. Toen de kinderen het huis uit waren en de Oyster Shell Inn de deuren uiteindelijk had gesloten voor gasten heb ik de bank zelf opnieuw bekleed, maar de kleinkinderen hebben er inmiddels de onvermijdelijke sporen op achtergelaten en de kussens hebben allemaal alweer een kuil.

Onze kinderen zijn hier in de Oyster Shell opgegroeid, net als Joseph. En ik ook, op een bepaalde manier. Joseph, mijn broer Tommy en ik waren onafscheidelijk. Hoe vaak we niet door de hordeur naar binnen zijn gestormd, en door de moeder van Joseph uiteindelijk lachend met haar schort weer naar buiten zijn gejaagd voordat we de gasten zouden storen... De jaren vlogen voorbij en voor we het wisten, stonden onze kinderen reserveringen op een overvolle kalender te noteren,

vloeren te vegen en te helpen met het uitrollen en snijden van het deeg voor de ontbijtbroodjes. Later deed zelfs onze oudste kleindochter af en toe een klusje. De Inn zat altijd vol, maar de gezichten kwamen en gingen als ruis op de radio, een achtergrondgeluid bij het leven dat we opbouwden. Zelfs nu we op het punt staan het hun te vertellen kan ik me niet voorstellen dat we dit allemaal achter ons kunnen laten. Het enige wat ik wil is opnieuw beginnen, samen, bij het begin.

‘Er is geen gemakkelijke manier om jullie dit te vertellen. Ik weet niet hoe ik het moet zeggen...’ stamelt Joseph terwijl hij mijn hand nog wat steviger omklemt.

Jane, ons oudste kind, richt haar aandacht op mij; de uitdrukking op haar gezicht is moeilijk te lezen. Vroeger verhulde ze haar emoties altijd achter haar woeste kapsel. Nu is haar haar professioneel gesteld en op schouderlengte geknipt, waardoor ze beter in het nieuwslezerplaatje past. Haar lange armen en benen zijn net als haar lange nek een pluspunt nu: ze beweegt zich met een aangeleerde sierlijkheid waarover ze als slungelige tiener niet beschikte. Ik moet mijn blik afwenden, bang dat mijn gezicht anders zal verraden wat ik haar nog niet heb verteld.

Thomas staart Joseph aan. Zijn mond is een harde, rechte lijn. Ze hebben hetzelfde postuur: allebei ruim een meter tachtig en allebei een zwemmerslichaam met brede schouders en een smalle borst. Maar in tegenstelling tot Joseph, die donker haar had tot zijn zestigste – daarna werd het aan de slapen wat dunner en grijzer – begon Thomas reeds op jonge leeftijd grijs te worden. Bij zijn afstuderen van New York University kwamen er al wat glinsterende zilveren haren onder zijn baret vandaan. En wat keek hij er serieus bij. Zelfs op zo’n feestelijke dag kon er alleen voor de foto’s een lachje vanaf. Zijn gezicht ziet er magerder uit dan met kerst. Zouden Ann en hij ’s avonds samen koken of eet hij in zijn eentje achter zijn bureau? Hij draagt een

pak, omdat hij hierheen is gekomen na een lange dag vol vergaderingen met andere belangrijke mensen. Zijn jasje heeft hij alleen maar uitgedaan omdat het bloedheet is. Zelfs zijn zweet is beheerst; het blijft in zijn haarlijn hangen en durft niet naar beneden te lopen.

‘Jullie moeder en ik...’ Joseph balanceert op het randje, tranen glanzen in zijn ogen. Ik weet niet of hij in staat zal zijn de woorden ook echt uit te spreken. ‘Jullie weten hoeveel we van elkaar houden, dat we altijd deel hebben uitgemaakt van elkaars leven. We houden ook heel veel van jullie allemaal, neem dat alsjeblieft van ons aan... Alleen kunnen we ons het leven niet meer voorstellen zonder de ander...’ Bijna val ik hem in de rede om de schuld op me te nemen, om te voorkomen dat hij hun hart moet breken. Onze kinderen, onze baby’s die nu zo volwassen zijn, maar die zich ooit vol liefde en verlangens aan mijn benen vastklampten en schreeuwend op mijn schoot zaten, nooit dichtbij genoeg, tot ze plotseling naar school liepen en vervolgens wegreden en een leven kregen waar wij buiten stonden. Ze maakten vrienden en keuzes en fouten, vonden de liefde en raakten die weer kwijt; hun lichamen waren een product van ons bloed en onze botten, hun diepste zielenroerselen niet. En al die tijd waren Joseph en ik gewoon nog hier, als een eilandje van twee mensen, gedesoriënteerd en verbijsterd door al die jaren die tussen onze vingers door waren geglipt.

Hij haalt nog een keer diep adem, verzamelt moed. ‘We willen het laatste hoofdstuk van ons leven niet aan het toeval overlaten, met een of ander ellendig, voor iedereen te lang uitgesteld einde. Ik weet dat dit een schok voor jullie zal zijn, het voelt ook schokkend om het te vertellen en het heeft ook even geduurd voordat we er voor onszelf helemaal uit waren, maar wij denken dat dit de beste beslissing is...’

‘En dat is?’ dringt Thomas ongeduldig aan als Joseph niet in staat is verder te gaan.

‘We zijn van plan ons leven over een jaar te beëindigen. Volgend jaar juni.’ De stem van Joseph breekt.

‘Sorry... Wát zei je?’ Violet kijkt hem met grote ogen aan.

‘We willen geen van beiden vóór de ander doodgaan. We willen niet zonder elkaar verder leven... we willen iets te zeggen hebben over de afloop van ons verhaal.’ Deze verklaring komt er zachter uit, maar zijn stem klinkt gekweld wanneer hij zijn best doet onze boodschap zo voorzichtig mogelijk over te brengen, verpakt in een liefdesbrief.

‘Wát?’ zegt Thomas.

‘Ja, waar gaat dit in vredesnaam over?’ Jane zet haar glas op tafel, alsof ze denkt haar beide handen nodig te hebben.

‘Dit wordt ons laatste jaar.’ Het is onwerkelijk het Joseph hardop te horen zeggen, al heb ik het als eerste tegen hem gezegd. Een laatste jaar.

‘Dit is een grap.’ Janes blik gaat tussen ons heen en weer in een poging de clou te ontdekken.

‘Het is geen grap,’ zeg ik. Wat zou ik graag willen dat het dat wél was.

‘Ik begrijp het niet,’ zegt Violet op smekende toon.

‘We zullen het uitleggen.’ Ik buig me naar hen toe; ze zijn allemaal naar het randje van de bank geschoven.

‘Graag, want dit klinkt behoorlijk gestoord.’ Thomas laat zich weer in de kussens zakken, zo ver mogelijk bij mij vandaan.

‘Je vader en ik worden ouder -’

‘Jullie zijn toch nog geen honderd! Jezus. Jullie zijn nog niet eens tachtig,’ protesteert Jane. ‘Hoe oud worden jullie nu, zesenzeventig?’

Volgend jaar om deze tijd ben ik bijna zevenenzeventig en is Joseph negenenzeventig, maar dat soort pietluttigheden zijn niet belangrijk. ‘Ik zei dat we ouder wórdten. Laat me alsjeblieft uitpraten.’ Ik probeer mijn zenuwen onder controle te krijgen.

Al onze zo zorgvuldig gerepeteerde argumenten zitten klem onder mijn tong en ik krijg een brok in mijn keel bij de gedachte aan het leed dat komen gaat, aan alles wat we zullen missen en aan het verdriet dat we binnenlaten in onze veilige thuishaven. Thomas schuift briesend heen en weer op de bank. 'Er zal een moment komen waarop een van ons door de ander misschien niet meer zal worden herkend, waarop we niet meer voor elkaar kunnen zorgen, waarop we ons de ander wellicht niet eens meer kunnen herinneren. Het is onmogelijk te voorspellen wanneer dat moment zal aanbreken, en al net zo onmogelijk voor eeuwig zo te blijven doorleven. We leven nu al langer dan onze ouders ooit hebben gedaan, met uitzondering van mijn moeder... en jullie weten allemaal hoe vreselijk dat al die jaren was. Daar willen we jullie, en elkaar, niet mee belasten.'

'Daar heb je toch verpleeghuizen voor! Er zijn rationele oplossingen -' valt Jane me in de rede, maar ik ga gewoon door.

'Zo'n leven willen we niet. We willen geen half leven. We willen geen leven zonder elkaar,' zeg ik. Het voelt alsof ik een beetje leegloop.

'Waar hebben jullie het dan eigenlijk verdomme precies over?' Thomas slaat zijn armen over elkaar.

'Over één laatste jaar,' zegt Joseph. 'Een laatste jaar waarin we het leven ten volle kunnen leven en mooie herinneringen kunnen achterlaten voor jullie en de kleinkinderen. We willen er op een hoogtepunt uit stappen zodat jullie niet blijven zitten met het beeld van een weggekwijnde versie van ons.'

'O, dus jullie beseffen nog wel dat jullie kleinkinderen hebben?' zegt Jane op honende toon.

'Natuurlijk beseffen we dat.' Praten kost me moeite nu, de tranen zitten hoog. 'We hebben er heel lang over nagedacht.'

Thomas ademt uit door zijn neus, het klinkt bijna als een lach.

'En wij dan? Wat moeten wij zonder jullie?' Aangezien deze

uitbarsting van Violet niet wordt gevolgd door instemmende geluiden van haar broer en zus blijft hij een beetje in de klamme lucht tussen ons in hangen.

De blik van Jane gaat van Joseph naar mij, en vervolgens naar de kaasplank, alsof die haar informatie kan verschaffen. Ik zie dat ze de feiten op een rijtje zet, probeert te bevatten wat wij haar hebben verteld, dat naast de dingen legt die ze weet, en uiteindelijk geen voor haar te begrijpen waaróm kan vinden.

Met een treurige glimlach schraapt Joseph alles bij elkaar om maar sterk en zeker over te komen, een hartverscheurende aanblik. ‘We houden zielsveel van jullie allemaal. We willen dit jaar het leven vieren en veel tijd met elkaar als gezin doorbrengen.’

“‘Vieren’?” herhaalt Thomas op ongelovige toon. ‘Tuurlijk. Oké. Heel raar dat er bij mij honderden vragen opkomen. Gaat een van jullie dood of zo?’

Ik schenk hem een zachte glimlach. ‘We gaan allemaal dood, Thomas.’

‘Heel leuk, mam.’

‘Serieus, hebben jullie een dodelijke ziekte?’ Jane zit doodstil, als een jachthond die zijn oren spitst bij het horen van zacht geritsel in het gras.

Ik had mezelf beloofd het hun niet te vertellen. Nog niet.

‘Mam.’ Bij de scherpe aandacht van Jane gaan de haartjes op mijn onderarmen overeind staan. Het licht is ineens te fel.

‘Mam,’ eechoot Violet, die het geritsel intussen ook heeft opgepikt.

Na eindeloze testen werd mijn diagnose bevestigd, kreeg mijn stille, geheime strijd een naam. Een reden. Waarom mijn geheugen en mijn functioneren het laten afweten, en ik mezelf en mijn dierbaren soms niet meer herken. De wortel van iedere angst, gevangen in één woord. Parkinson. Medicijnen die zouden moeten helpen maar dat niet doen. Een onverklaarbaar progressiever en agressiever verloop van de ziekte dan de artsen hadden voor-

zien. Ik ben een van de ongelukkige patiënten – een derde deel – die de pech heeft dement te worden, en nu al geplaagd door de voorboden van de nachtmerrie die ik maar al te goed ken. De geur van rotting en bleekmiddel van het verpleeghuis van mijn moeder, hoe ze schreeuwde, verdwaald raakte in de jaren, met dingen gooide, mij niet meer herkende. Een einde dat zelfs nog pijnlijker zou zijn dan dit.

‘Waarom liegen jullie tegen ons?’ De beschuldiging van Jane beneemt me heel even de adem.

‘We liegen niet.’ Dankbaar grijp ik deze uitvlucht aan, waarbij ik mijn trillende vingers onder mijn knieën geklemd hou.

‘Nou, jullie vertellen in ieder geval niet de hele waarheid.’

‘Evelyn.’ Joseph dreigt overstag te gaan. ‘Misschien dat ze het dan zouden begrijpen...’

‘Hoezo, “begrijpen”?’ Violet draait zich met een ruk naar haar vader.

‘Joseph –’

‘Ze komen er toch wel achter...’ Zijn schouders lijken te bezwijken onder de last van wat er niet gezegd wordt; hij heeft al zijn krachten al verspild aan de aanloop hiernaartoe.

‘Hier hebben we het over gehad.’ Ik moet de neiging onderdrukken hem het zwijgen op te leggen door hem een andere kamer in te trekken.

‘Waarover hebben jullie het gehad?’ De ogen van Violet schieten tussen ons heen en weer, als de ogen van een kind dat er heel graag bij wil horen.

‘Ik wist het.’ Jane gooit haar handen in de lucht.

‘Ik heb niet gezegd –’

‘Dit is niet te geloven.’ Thomas komt overeind en loopt met grote passen naar de open haard, waar hij zijn elleboog op de schoorsteenmantel plant.

‘Vertel. Het. Ons.’ Jane benadrukt ieder woord alsof ze sleutels in een afgesloten deur ramt.

'Evelyn...'

'Ik wilde niet -'

'Jullie kunnen niet van ons verwachten dat we hier genoeg mee nemen,' zegt Thomas.

'Mam, wat is er aan de hand?' In de stem van Violet klinkt angst door.

'Wat kan er in vredesnaam nog erger zijn dan de mededeling dat jullie er over een jaar een eind aan maken?' vraagt Jane en ondanks alles, ondanks de absurditeit van dit hele gesprek, of misschien juist wel daardoor, moet ik een lach verbijten die als een snik in mijn keel opwelt.

'Dat jullie me een jaar lang als breekbaar porselein gaan behandelen. Dat zou nog erger zijn.' Het is eruit voordat ik het kan inslikken, een eerste gedeeltelijke bekentenis.

'Je gaat dus dood,' zegt Jane.

'Over een jaar,' beaam ik in een wanhopige poging terug te keren naar het begin. Een laatste jaar. Volgend jaar juni.

'Dit is echt gestoord,' zegt Thomas.

'Kom op, mam.' De woorden van Jane zijn een uitgestoken hand die me de reddingsboot in wil trekken. Meer dan wie dan ook weet zij hoe het voelt om je al watertrappelend schrap te zetten voor het gevaar. 'Dacht je nu echt dat we dit over onze kant zouden laten gaan?'

Ik adem uit en klamp me vast aan mijn berusting. *Stadium twee*. Een halfjaar geleden voelde stadium één al verschrikkelijk. *We zien een snelle achteruitgang... Normaal gesproken duurt het máánden, jaren zelfs, voordat een nieuw stadium aanbreekt, dat valt niet te voorspellen, maar bij u...* Wat zou ik nu graag terugklauteren naar dat eerste stadium. Joseph heeft natuurlijk gelijk. De beschermende muur die ik om mijn gezondheidstoestand heb opgetrokken is flinterdun. Zelfs zonder mijn bekentenis zouden ze die snel genoeg hebben neergehaald.

'Ik heb de ziekte van Parkinson. Het gaat sneller dan de art-

sen hadden voorzien. Ik wilde zo lang mogelijk de schijn ophouden dat alles normaal was, maar zoals het nu gaat...' Ik laat mijn hand zien, die zo hevig beeft dat zelfs de beste pokerspeler het niet zou kunnen verhullen.

'O, mam...' begint Violet.

'Jezus,' zegt Thomas.

'Mam, god, wat erg. Had het ons maar verteld. Maar ik dacht dat parkinson... Is dat niet wat Michael J. Fox heeft? De volledig functionerende, nog lang niet dode acteur?' vraagt Jane.

'Iedereen reageert er anders op. Mijn arts zegt dat ik een ongebruikelijk geval ben.'

'Oké, dan gaan we toch naar een andere arts?' zegt Thomas. 'Hebben jullie het wel door meerdere mensen laten beoordelen?'

'Daarom wilde ik het jullie dus niet vertellen. De afgelopen jaren heb ik me aan alle kanten laten bekijken en betasten in de hoop dat het een andere uitkomst zou opleveren, maar die blijkt er niet te zijn.' Mijn stem hapert even bij deze kille feiten, dit zekere en onvermijdelijke verloop waartegen ik zo hard heb geknokt maar waaraan ik me nu moet overgeven alsof ik helemaal geen weerstand heb geboden. 'Ik wil de tijd die me nog rest niet doorbrengen in ziekenhuizen, klinieken en wachtruimtes omdat jullie uit alle macht op zoek zijn naar een niet-bestaande behandeling. Dit is mijn beslissing. Mijn diagnose staat niet ter discussie.'

'Jullie hadden het moeten vertellen... Dan hadden we kunnen helpen,' zegt Thomas. 'Dit raakt niet alleen jullie.'

'Wat kunnen we doen? Er is vast wel iets-' vraagt Violet.

'Wacht even,' valt Jane haar in de rede. 'Jij hebt dus parkinson... Dat vind ik heel erg, mam, echt heel erg... het is afschuwelijk... maar jullie zeiden dat jullie allebei... Ho, even, wat heb jij, pap?'

'O mijn god.' Hernieuwde ontzetting tekent zich af op het gezicht van Violet. 'Wat heb jij?'

Niet-begrijpend kijkt Joseph haar aan. ‘Wat ik heb?’

‘Jullie zeiden dat jullie allebei een eind aan jullie leven willen maken,’ zegt Jane. Ze lijkt haar emoties volledig onder controle te hebben, als een arts die een dossier bestudeert. ‘Wat heb jij?’

‘Ik heb geen –’

‘Jullie vader heeft het eenzijdige besluit genomen dat mijn dood een reden is voor de zijne. Als jullie hem daarvan af kunnen brengen, zou ik dat heel fijn vinden. Ik heb het al geprobeerd.’

‘Evelyn,’ zegt Joseph op waarschuwendende toon.

‘Wát?’ Thomas wrijft over zijn voorhoofd. ‘Oké, jullie zijn allebei knettergek.’

‘Jij bent nog helemaal gezond?’ De stem van Jane klinkt droog.

‘Voor zover ik weet wel, ja.’

‘En je wilt je leven beëindigen omdat mama dat ook doet?’

‘Ik zou liever willen dat we allebei in leven bleven, maar ze heeft duidelijk gemaakt dat dit geen optie is,’ zegt Joseph, gekwetst en korzelig. Er is niets meer om ons achter te verschuilen, alle kaarten liggen op tafel, geen verdwyntrucs meer.

‘Is dit een of ander pervers spelletje stoerdoenerij tussen jullie?’ vraagt Thomas. ‘Want dan willen we weleens weten in hoeverre er gebluft wordt.’

‘Het is geen spelletje voor mij,’ zeg ik en het liefst zou ik de klok terugdraaien, hen allemaal stevig knuffelen en hun verzekeren dat we er altijd voor ze zullen zijn; een leugen waarin ik mezelf puur uit wilskracht zou kunnen laten geloven. Ik zou zo graag willen dat het waar was.

‘Voor mij helaas ook niet,’ voegt Joseph eraan toe.

Zou hij het ook echt kunnen doorzetten? En ik? Alleen het vertellen en het voelen van hun pijn, woede en verdriet om onze woorden is al erg genoeg... maar het dan ook nog dóén?

‘Ik weet gewoon niet waar ik moet beginnen,’ zegt Jane.

‘Ik dacht dat jij meer gezond verstand had, pap,’ zegt Thomas op uitdagende toon, met een woeste blik op Joseph.

‘Thomas.’ Mijn stem klinkt resoluut, maar niet scherp. Deze reactie van Thomas hadden we wel verwacht. Daar hebben we ons op voorbereid.

‘Hou op met dat ge-Thomas,’ sneert hij. ‘Dit is zo egoïstisch. Hoe moeten Violet en Jane dit aan hun kinderen uitleggen?’

‘Daar hebben we over nagedacht.’ Mijn voor iedereen nu zichtbare tremor belet me mijn uitleg te vervolgen op de manier waarop ik dat zou willen. Joseph pakt mijn hand stevig vast om me tot rust te brengen, waar ik hem dankbaar voor ben.

‘Volgens mij niet,’ roept Thomas uit. ‘Jullie gedragen je als een stelletje verliefde pubers –’

‘Effe dimmen, Thomas. Zo kan ik niet nadenken.’ Jane kapt hem af met het gezag van een oudere zus die geen enkele boodschap heeft aan zijn hoge positie in de financiële wereld. Ons oudste kind... Het is bijna niet te bevatten dat ze binnenkort misschien zelf oma zal worden; haar dochter Rain vertelde dat ze aan het proberen zijn. Een baby die ik wellicht nooit in mijn armen zal houden. Ik voel een rauwe, knagende pijn als ik Rain voor me zie in een ziekenhuisbed, met haar pasgeboren, roze baby aan haar borst, en naast het bed een stoel waarin ik zou kunnen zitten om mijn achterkleinkind van haar aan te pakken, alleen ben ik er niet. Nooit zal ik zien hoe dat leventje zich ontplooit, of voelen dat die piepkleine vingertjes zich om de mijne klemmen, of er getuige van zijn dat mijn kleindochter wordt ingewijd in de geheimen van het moederschap waardoor wij allemaal verbonden zijn. Net zoals ik dat ooit deed, zal zij haar baby in haar armen houden, en ik zou erbij moeten zijn om haar te helpen, om haar een moment te geven haar vermoeide ogen te sluiten, te zeggen: *geef mij die baby maar*

even, de baby van wie ik al hou sinds ik van jou hou, en dat deed ik al voordat we elkaar ooit hadden ontmoet, en langer dan ik leef.

Thomas verplaatst zijn aandacht naar zijn jongere zus. 'Violet, je wilt toch niet zeggen dat je dit oké vindt?'

Violet, die een stuk kleiner is dan haar broer en zus omdat zij mijn tengere figuur heeft geërfd en Jane en Thomas de langere gestalte van Joseph, doet me een beetje denken aan de porseleinen poppen waarop ze als kind zo dol was, met haar golvende haar, volle lippen en ogen waarin tranen glanzen. Haar kwetsbaarheid is mooi en bijna tastbaar.

'Ik kan het me niet voorstellen.' Violet praat zacht en haar stem trilt een beetje. 'Maar ik vind hen niet egoïstisch. Het is een vreselijke gedachte... maar tegelijkertijd ook wel een soort van romantisch.'

Thomas zet zijn vingers boven zijn neus terwijl hij zijn hoofd buigt en zijn ogen dichtknijpt. 'Ben je wel goed bij je hoofd?' Hij kijkt op naar zijn oudere zus. 'Jane, kun jij dan in ieder geval iets verstandigs zeggen?'

'Ik kan dit nog even niet bevatten.' Jane draait een druivensteeltje rond tussen haar vingers. Ze trekt er een velletje af, waardoor de groene kern zichtbaar wordt.

Ze huilt niet en ze is niet boos. Ze probeert het te begrijpen, maar daarbij zullen details haar niet helpen. Dit besluit staat té ver van haar af, ze kan zich er geen voorstelling van maken. Dat je zoveel van iemand kunt houden vindt ze doodeng.

'Jullie zijn allebei gek geworden.' Thomas schudt zijn hoofd met een sombere uitdrukking op zijn gezicht.

Joseph doet zijn mond al open om te reageren, maar ik ben hem voor en doe een poging weer ter zake te komen. 'Jullie zijn natuurlijk van streek, dat begrijpen we.' Terwijl ik het zeg, weet ik al dat het volkomen ontoereikend is, maar ik kan niet helder meer denken, kan de woorden niet meer vinden die we hadden

voorbereid, de verzachtende verklaring die hun hopelijk rust zou geven, ondanks hun verdriet.

“Van streek”? Dit is krankzinnig. Dit kunnen jullie niet doen.’ De stem van Thomas hapert even.

Ik ga verder, al voel ik me steeds zwakker worden. ‘Het is heel veel om te verwerken en daar zullen jullie tijd voor nodig hebben. We wilden het jullie in ieder geval laten weten. Er valt verder niets meer te bespreken.’

Joseph knikt. Ik weet dat hij me in de gaten houdt. Hij heeft me altijd haarfijn kunnen aanvoelen. Een zachte uitdrukking verschijnt op zijn gezicht wanneer hij ziet wat ik niet verborgen kan houden. Mijn maag trekt zich samen; wat een paar dagen geleden nog hypothetisch was, is nu in beweging gezet, het alarm staat aan, de zandloper is omgedraaid. Het is een beetje op bij mij. Van de moed die ik bij elkaar had geraapt zal weinig overblijven als ze door blijven vragen en mijn zogenaamde zelfverzekerdheid vervliegt wanneer ik mijn kinderen in de ogen kijk. Ook vanavond weet Joseph zonder dat hij het hoeft te vragen wat ik nodig heb. ‘We hopen dat jullie het ooit kunnen begrijpen en dat jullie tot het zover is vertrouwen hebben in ons en onze beslissing.’ Hij laat mijn hand los en staat op om aan te geven dat het gesprek ten einde is.

‘Dat is het dus? Er valt niets meer te bespreken? We moeten jullie gewoon vertrouwen?’ briest Thomas. Hij kijkt naar zijn zussen om steun te zoeken, maar daar is de vechtlust totaal verdwenen. Violet zit er terneergeslagen bij, Jane lijkt wel een blok ijs.

‘Je mist je trein nog,’ zegt Joseph op vriendelijke toon.

Thomas doet zijn mond open en weer dicht, en even lijkt het of hij nog verder in discussie wil gaan. Er hangt een soort waas in de kamer, alsof we met zijn allen in een droom zitten. Thomas hangt zijn jasje over zijn arm en loopt met grote passen de hal in. Joseph gaat achter hem aan en Jane en Violet komen

overeind. De betovering is verbroken en het lijkt opeens heel laat. De immer rollende golven zijn weer te horen nu het protest van onze kinderen is verstomd. Ik mag me niet gekwetst voelen omdat Thomas me geen kus heeft gegeven of gedag heeft gezegd. Dit is onze schuld. En toch doet het pijn wanneer ik hem zie weglopen. Jane begint de borden op te stapelen en ik gebaar dat ze ze moet laten staan, maar ze schenkt er geen aandacht aan en brengt ze naar de keuken.

Violet laat zich naast me op het bankje zakken en trekt haar benen onder zich, zoals ze als kind ook altijd deed. 'Ik vind het heel erg, mam. Wat je allemaal hebt doorgemaakt, hoe je je moet hebben gevoeld. Het is vreselijk. Had ik het maar geweten... Maar doe dit alsjeblieft niet.'

Ik zie de paniek door haar verdriet heen sijpelen en het schuldgevoel dat ik probeerde te onderdrukken komt weer in alle hevigheid op. Hoe moet ik hun uitleggen dat doodgaan wel het laatste is wat ik wil? 'Ik zou willen dat het zo simpel was.' De tranen stromen nu over mijn wangen. Ik sla mijn armen om haar heen, begraaf mijn emoties in haar krullen.

Ik hoor dat Joseph nog een laatste beroep doet op onze zoon. 'We vragen je niet dit goed te keuren. Ik weet dat je dat niet kunt. Maar verdwij alsjeblieft niet, Thomas.'

Zonder nog een woord te zeggen loopt Thomas naar buiten. De hordeur slaat achter hem dicht.

'We zijn nog niet uitgepraat,' zegt Jane terwijl ze haar tas pakt. Ze kijkt me niet in de ogen, maar geeft me wel een knuffel voordat ze achter haar broer aan gaat. Ze had beloofd hem onderweg naar huis naar het station te brengen zodat hij de laatste trein naar New York nog kon halen, maar nu vrees ik dat hij te laat zal komen, of dat hij te ontdaan is om het juiste perron te vinden. Hij had moeten blijven slapen, maar hij gaat altijd voor middernacht terug naar de stad.

Joseph loopt met Violet mee naar de deur. Ze steekt haar

arm door de zijne en treuzelt even in de deuropening, alsof ze de woonkamer in haar geheugen wil prenten voor het geval die verdwijnt. Daarna loopt ze door de tuin naar het buurhuis, het huis waarin ik ben opgegroeid – mijn moeder heeft het huis met de cederhouten dakspanen aan Joseph en mij nagelaten. Ik vraag me af wanneer Violet Connor over ons besluit zal vertellen. Hij is een goede man die veel van haar houdt maar die nooit heeft geleerd te vragen naar het verdriet dat op haar gezicht te lezen staat.

Joseph komt alleen terug en gaat naast me op de bank zitten. In de nu lege woonkamer hangt alles wat gezegd is nog in de lucht.

‘Dat ging echt geweldig.’ Zijn stem klinkt gespannen van het praten, alsof hij een keertje moet kuchen. ‘Hadden we hun beter niets kunnen vertellen?’

Mijn hart doet pijn. Ik denk aan dat steeltje waar Jane maar aan bleef friemelen, aan de tranen van Violet, aan de woede van Thomas. Joseph en ik hebben lang gediscussieerd over de vraag of we het hun überhaupt moesten vertellen; of het beter was ze de kans te geven zich erop voor te bereiden, of dat het alleen maar een jaar vol pijn zou opleveren. Maar ik weet wat een geheim kan aanrichten, en dit is gewoon niet iets wat ik geheim kan houden. ‘Het was veel om te verwerken. Ze hebben meer tijd nodig.’

‘Ik hoop dat je gelijk hebt,’ zegt hij, maar hij klinkt niet overtuigd.

‘Je hebt me wel heel snel verraden.’ Ik veeg over mijn wangen en weiger toe te geven aan dat sprankje opluchting omdat ik niet langer dingen hoeft te verhullen, smoesjes moet verzinnen of betrappt kan worden op een vernederend moment.

‘Ik weet het, het spijt me... Het voelde verkeerd en leek nergens op te slaan zolang ze niet alles wisten.’

‘Ik was er nog niet aan toe.’ Ik weet dat ik nukkig klink, maar

er is tegenwoordig nog maar zo weinig waarover ik iets te zeggen heb.

‘Ik ben er sowieso nog niet aan toe.’ Josephs blik gaat naar de lege bank, alsof hij zijn eigen verdriet wil tonen aan de afdrucken die ze hebben achtergelaten.

‘Dan ben je niet de enige.’

In stilte blijven we zitten; niet de gespannen stilte van zojuist, maar een stilte waarin het besef zich opdringt dat we met zijn tweeën een enorme last torsen, dat we medeplichtig zijn aan het besluit van de ander. Misschien overweegt hij de mogelijkheid dat ik van gedachten zal veranderen of dat dit gesprek, mijn overtuiging, samen met mijn vergankelijke geheugen zal weglekken.

‘Wat nu?’ vraag ik.

‘Nu gaan we dit jaar samen doorbrengen, jij en ik, en de rest van de familie. We gaan ons leven herbeleven, terug naar de herinneringen die we samen hebben gedeeld. Dat is het enige wat ik wil.’

‘Ik wist dat je dat zou zeggen,’ zeg ik op plagerige toon. Zijn voorspelbaarheid is bitter en zoet tegelijkertijd.

‘Is het zo erg dat ik dat wil?’

Het is gedaan met mijn luchtige toon. ‘Nee, dat is het niet. Maar jij bent gezond... je hebt meer tijd.’

‘Ik heb al te veel dagen zonder jou doorgebracht.’

Ik laat me zacht tegen hem aan zakken. Mijn jaren in Boston, zijn jaren in Europa; herinneringen die zo ver van ons verwijderd zijn dat ze een ander lijken toe te behoren. ‘Dat is al zo lang geleden. Dat hebben we inmiddels wel goedgeemaakt.’

‘Ik zal altijd naar méér tijd met jou blijven verlangen.’ Ik zie weer tranen in zijn ogen glanzen terwijl de harde werkelijkheid tot ons doordringt: dat één jaar heel kort kan zijn.

‘Het zal nooit genoeg zijn, hè?’ Mijn kin begint te trillen en hij slaat zijn armen om me heen.

‘En jij?’ fluistert hij in mijn oor. ‘Ik weet dat je erover hebt nagedacht. Ik weet dat je hebt gedroomd van alles wat we zouden kunnen doen.’

‘Afgezien van jou op andere gedachten brengen?’ Ik maak me van hem los en kijk hem recht in de ogen, beseffend dat mijn eigen ogen ongetwijfeld rood zijn. Het definitieve van één enkel jaar echoot door mijn lijf. Toen het alleen om mij ging, leek het een stuk minder eng. Alsof ik gewoon weg kon drijven en een lichte rimpeling het enige bewijs zou zijn dat ik er ooit was geweest. Nu is het twee keer zo zwaar. Twee stenen die naar de diepte en het onbekende zinken.

‘Alsjeblieft, Evelyn. Deze avond was al moeilijk genoeg.’

Ik hou erover op, voor nu althans. Ik ben te moe om nog helder te kunnen denken. ‘Je weet waarvan ik droom...’ Ik schud mijn hoofd. ‘Maar dat is dwaasheid. Het is onmogelijk. Ik zou niet weten hoe, en of ik überhaupt...’

Als ik mijn zin niet afmaak, vult hij zachtjes aan: ‘Het symfonieorkest?’

Mijn blik gaat naar de studeerkamer waar twee piano's staan. De glanzend zwarte Steinway waarop ik zelden speel. In eerste instantie wilde ik maar al te graag spelen op dat pronkstuk dat mijn vader in de jaren twintig had gekocht, maar onder het kritische oog van mijn moeder voelde dat altijd een beetje als dansen in een museum: misplaatst en een tikje roekeloos. Ik geef de voorkeur aan de Baldwin die Joseph tweedehands heeft gekocht, met de honingkleurige houten kast, de vergeelde toetsen, de kruk met het ingezakte kussen en de klep waaronder je bladmuziek kunt opbergen. Op die piano heb ik Jane leren spelen en minder succesvolle pogingen ondernomen met Thomas en Violet. Ik heb er beginnerslessen op gegeven en heb erop gespeeld voor de gasten toen de kinderen nog klein waren en alle kamers van de Oyster Shell vol zaten: geïmproviseerde concerten waarbij

het pand uit zijn voegen barstte van de muziek, de meedeinende stellen en het gelach.

De grootste droom op mijn lijstje: spelen met het Boston Symphony Orchestra. Mijn hele leven heb ik geoefend met die droom als drijvende kracht in mijn achterhoofd. Een onrealistisch en dwaas verlangen dat in mij is opgebloeid toen ik nog hoopte op een ander leven en dat ik nooit de kop heb kunnen indrukken, wat mijn gezonde verstand daar ook van dacht en hoe mijn leven uiteindelijk ook is verlopen. Zelfs nu, nu mijn leven ten einde loopt, heb ik het nog niet opgegeven. Ik wil gewoon niet weten hoe onmogelijk die droom van mij altijd al was, en hoe belachelijk hij inmiddels is geworden. Het lijkt iets kleins en egoïstisch, vergeleken bij de woede op de gezichten van mijn kinderen. En toch blijft het verlangen bestaan; het klopt als een hartslag, zich maar al te bewust van de vervliegende minuten.

In plaats van dit alles zeg ik: 'We moeten een manier zien te vinden om afscheid te nemen.'